Anete Bērtule (LTV žurnāliste): Labvakar, cienījamie skatītāji, šajā svētdienas vakarā nepilnas trīs nedēļas pirms Saeimas vēlēšanām, kad ēterā ir Latvijas Televīzijas priekšvēlēšanu debates. Šajā, tāpat ka citos vakaros, esam aicinājusi tos 12 politiskos spēkus, kas augustā veiktajā SKDS socioloģiskajā aptaujā ieguvuši vismaz divu procentu atbalstu, un jāsaka, ka politiskajiem spēkiem bija iespēja pašiem izvēlēties, kuru kandidātus tad viņi šovakar sūta, tā ka četri no šiem pieciem vakariem tiek dalīti divās daļās, tad bija iespēja deleģēt divus kandidātus, un viņu nomaiņu skatītāji varēs redzēt vakara gaitā, kad runāsim vairāk par sabiedrības saliedētību un kultūru.

Bet šajā vakarā pirmajā daļā pedagogu streika pieteikuma priekšvakarā diskusija, protams, par izglītību, un par to šovakar runās: “Latvijas pirmajā vietā” – Ilze Stubova, Rīgas Valda Zālīša sākumskolas pedagoģe, bijusi Rīgas mēra Nila Ušakova biroja vadītāja un ekspremjeru Aigara Kalvīša un Induļa Emša padomniece. No “Latvijas krievu savienības” – Inna Djeri, Rīgas domes deputāte un Eiropas parlamenta deputātes Tatjanas Ždanokas padomniece. “Attīstībai/Par!” – Marija Golubeva, šobrīd Saeimas deputāte, bet šajā sasaukumā bijusi arī iekšlietu ministre, iepriekš pētniece un pasniedzēja vairākās augstskolās. No partijas “Progresīvie” – Antoņina Ņenaševa, Rīgas domes deputāte un Rīgas 22. Vidusskolas skolotāja; savulaik vadījusi arī partijas “Saskaņa” jauniešu organizāciju un bijusi “Saskaņas centra” deputātu palīdze 9. un 10. Saeimā. No “Saskaņas” - Anna Vladova, Rīgas 80. vidusskolas direktore, ilgstoši bijusi Rīgas domes deputāte un partijas “Saskaņa” valdes locekle. No “Jaunās Vienotības” – Arvils Ašeradens, šīs saeimas deputāts un par izglītību atbildīgās komisijas vadītājs, bijis premjera biedrs un ekonomikas ministrs Māra Kučinska valdībā. No “Nacionālās apvienības” – Rūdolfs Kalvāns, Latvijas izglītības vadītāju asociācijas prezidents, Siguldas Valsts ģimnāzijas direktors, arī Siguldas novada domes deputāts. No “Zaļo un zemnieku savienības” – Kristīne Vāgnere-Davidova, Ventspils tehnikuma direktore, Ventspils izglītības pārvaldes padomniece un arī Ventspils augstskolas pētniece. No “Apvienotā saraksta” – Česlavs Batņa, Ādažu vidusskolas direktors, biedrībās “Līdzās izglītotai sabiedrībai” valdes loceklis un bijis arī Ikšķiles novada domes priekšsēdētāja vietnieks. No partijas “Stabilitātei” – Ina Barkanova, Itas Kozakēvičas Poļu vidusskolas sākumskolas skolotāja, logopēde. No “Konservatīvajiem” – Anita Muižniece, esošā izglītības un zinātnes ministre, iepriekš skolotaja Daugmales pamatskolā. Un no “Katram un Katrai” – Inga Lūce, skolotāja, izglītības projekta “Mācītspēks” skolotāja.

Pirms jautāt kaut ko jums, mēs, Latvijas Televīzija, ar SKDS palīdzību pajautājām arī skatītājiem, kas tad viņu ieskatā šobrīd visvairāk deg izglītības nozarē, un jāsaka – ar atrāvienu priekšā bija divas atbildes: viena bija pedagogu trūkums, par ko šovakar noteikti arī daudz runāsim, un otrs savukārt ir – skolēnu izglītības līmeņa zināšanu krišanās, un jāsaka, ka mēs mēģinājām šim apgalvojumam atrast arī kādu datos balstītu apliecinājumu, īsti neizdevās, izrādījās, ka tā īsti definēta izglītības kvalitāte

mūsu likumos ir tikai kopš pagājušā gada, un, kāds tad ir tas vērtējums, pagaidām laikam Latvijā skaidrības nav, un tāpēc nācās skatīties tos pašus centralizēto eksāmenu rezultātus par šo gadu [fonā rāda datus]. Angļu valoda – principā nemainīga dinamika pēdējos trīs gadus, aptuveni 70 procenti; latviešu valodā ir līdzīga dinamika, aptuveni 50%, tikai nedaudz vairāk par pusi, savukārt matemātikā, jā, neliels kāpums pēdējos gados, bet tik un tā – nepilni 38%, pēc būtības vidējais rezltāts valstī – nesekmīgs. Jūsu ieskatā – kā to uzlabot tagad, kad fonā ir pedagogu trūkums, pedagogu izdegšana, visticamāk arī streiks?

Ašeradens: Nu, šeit ir sakrājies diezgan daudz darāmā, bet pilnīgi noteikti, ja mēs skatāmies šo streika kontekstu, tad pirmais svarīgākais – mums ir jāsakārto šī te izglītības materiālu lieta, finansējums, noslodzes, bet, ja mēs runājam par kvalitāti, tad tie pamatdarbi šobrīd ir izdarīti, likumdošanā ir ielikta šī te sistēma, izglītības vadības kvalitātes sistēma, un, protams, atalgojums izšķirs visu – vai skolā būs skolotājs, vai nebūs.
Bērtule: Un kad tas atalgojums būs?

Ašeradens: Ir skaidrs, ka jaunā valdība lems par pedagogu darba samaksas grafiku, bet, es domāju, tā ir diezgan kompleksa lieta, un…

Bērtule: Neko konkrētu…

Ašeradens: … un ka nākamnedēļ izdosies vienoties par šo.

B: "Progresīvie" programmā sola – vismaz vidējā alga. Cik ilgā laikā redzat, ka varētu sasniegt šādu mērķi? Vismaz vidējā alga valstī, tātad pielīdzināms atalgojums pedagogiem.

Ņenaševa: Mūsuprāt, tas ir jāsasniedz pēc iespējas ātrāk; īstenībā jāvienojas, ka izglītība ir mūsu prioritāte...

B: Kad – nākamgad, pēc diviem, trim, četriem gadiem?

Ņenaševa: Es domāju, ka uz vidējo algu mums ir jāvirzās jau nākamgad, tā kā nākamā gada budžetu, bet nu divu gadu griezumā.

B: Vēl citi veidi, kā risināt šīs problēmas?

Ņenaševa: Noteikti mums pirmām kārtām ir jāsaprot, jāatbild uz jautājumu, vai mēs gribas tā kā valsti ar lēto darbaspēku valsts, vai mēs gribam pelnīt ar zināšanām? Un

visu laiku prasīt nozarei reformēties un tikai tad varbūt sekos nauda - tā ir bezizeja. Līdz ar to mums skaidri jāvienojas par izglītības prioritāti un tajā jāinvestē, un mēs esam gatavi tur investēt tūlīt un tagad, tikai tā mēs varam veidot valsti, kura pelna ar zināšanām.

B: Investēt tātad tūlīt un tagad...

Ņenaševa: Jā, un ja nepieciešams, var arī aizņemties. Jo mēs zinām, ka tieši investīcijas izglītībā atmaksājas.

B: "Zaļo un zemnieku savienība" savā programmā par skolu tīklu raksta: "Stiprināsim skolu tīklu". Tas ir - vairāk skolu, mazāk skolu, kas notiek ar to tīklu?

Vāgnere-Davidova: Vispirms – ir jāsaglabā lauku skolas, tas ir pats pamats, jo, ja lauki izmirst un šīs skolas netiek saglabātas, tad attiecīgi arī nav perspektīvas šiem reģioniem.

B: Bet tātad nauda nāk no malas, vēl papildus no malas liekam klāt?

Vāgnere-Davidova: Vispirms ir nauda jāiemācās racionāli tērēt, jo astoņi miljoni par Biķernieku trasi - tas ir bišķiņ par daudz.

B: Bet ja mēs runājam par izglītības sektoru, tur arī ir neracionāli tēriņi jūsu ieskatā?

Vāgnere-Davidova: es domāju, ka šobrīd mēs sākam skatīties kompleksi uz visu valsts budžetu kā tādu un tad arī mēs mēģinām saprast, cik racionāli ir tērētas naudas.

B: Tātad varētu no valsts budžeta citām pozīcijām uz izglītību?

Vāgnere-Davidova: Tieši tā.

B: Jūs sakāt – atstāt mazās lauku skolas, "Attīstībai/Par!" savukārt saka: "Valsts vidusskolu katrā novadā". Skatoties arī jūsu garajā programmā – principā plānojat pārņemt valsts paspārnē vidusskolu tīklu, sakārtot un atdot pašvaldībām tad?

Golubeva: Tieši tā. Jo pašlaik tiešām neracionāli tiek tērēta nauda izglītībā, un, manuprāt, valstij nepieciešams panākt ar pašvaldībām kompromisu, kur valsts uzņemas nodrošināt kvalitāti katrā vidusskolā, nodrošināt pienācīgu algu priekšmetu skolotājiem katrā vidusskolā, bet, savukārt, to darot, valstij jābūt lielākai varai lemt par vidusskolām. Tātad valsts, pārņemot vidusskolas, uzņemsies šo tīklu beidzot sakārtot...

B: Un samazinās skaitu, un iegūs naudu?

Golubeva: Tur, kur nepieciešams, jā, bet ne visur. Viss ir atkarīgs no tā, cik ir bērni un kāda ir struktūra attiecīgā pašvaldībā, bet pilnīgi noteikti mēs nevaram turpināt tā, kā pašlaik, kad valsts, pat mainot nosacījumus finansējumam, nevar panākt nekādu uzlabojumu, tāpēc ka pašvaldībām ir sava loģika.

B: Nu, "Apvienotais saraksts" savukārt saka: "Jādomā, nevis cik skolu mēs varam atļauties, bet kā nodrošināt labāko izglītību ikvienam." Bet, ja skolu nevar atļauties, kā tad nodrošināt to labo izglītību?

Batņa: Mums ir jāsaprot viena lieta – izglītība nekad nebūs pelnoša. Un šajā gadījumā skolu slēgšana, es teikšu tā, ir tumsonība. Jebkurā reģionā mēs...

B: Tā arī šodien tā sistēma nav veidota, lai izglītība būtu pelnoša. Jautājums, cik daudz naudas mēs liekam šajā nozarē iekšā?

Batņa: Mēs nevaram izglītību novērtēt naudiskā apjomā. Mēs nekad izglītības nozari neesam nodefinējuši kopš neatkarības par prioritāru nozari. Ja mēs nodefinēsim, ka tā būs prioritāra nozare, ja mēs ieguldīsim finanšu resursus, tā kā to…

Češlavs Batņa (Apvienotais saraksts): Somija

Mēs visu laiku mēģinām atsaukties uz Somiju. Somija iegulda iekšā naudu, ieviešot jauno atalgojuma modeli, viņi iegulda 200 miljonus.

B: Tātad guldām iekšā naudu, kamēr pietiek?

Cešlavs Batņa (Apvienotais saraksts): Nauda seko skolēnam
Mēs, ieviešot "nauda seko skolēnam", mēs izņēmām no sistēmas 80 miljonus. Nu, par ko mēs runājam?

B: Bet jūs arī programmā rakstāt: "Jāpārtrauc skolu tīkla ikgadēja pārskatīšana". Tas nozīmē – tik, cik tagad ir, tik arī paliek?

Batņa: Nē, pirmkārt, mums ir jāvienojas kopā ar pašvaldībām par skolu tīklu un jānoslēdz memorands, ka piecus gadus finansējums no valsts puses tiek nodr...

B: Prioritāte, memorands... vai ar šiem jēdzieniem pietiks, lai situāciju mainītu?

Batņa: Bet, ja mēs parakstām šo memorandu, mēs piešķiram arī finansējumu. Mēs kā valsts garantējam...

B: Daudz memorandu ir parakstīts...

Batņa: Es vēlreiz atkārtošu – izglītība nav pelnoša nozare, un to ir jāatceras jebkuram.

B: Ko saka "Nacionālā apvienība" – ko var un ko nevar paņemt no skolu tīkla šobrīd?

Kalvāns: Tātad, pirmkārt, ir jāatgriežas pie sarunas par skolēnu skaita... Nu, jāsāk gan ar to, ka esošajā situācijā šobrīd tiek pretnostatīta pašvaldība pret iestādēm, pret iestāžu vadītājiem. Sanāk tagad tā: pašvaldība nav izdarījusi mājasdarbu, un ejiet pie viņiem, tā ir jūsu problēma.

B: Nu, Golubevas kundze piedāvā izdarīt to mājasdarbu.

Kalvāns: Tātad attiecībā uz skolu tā saucamo "pārņemšanu", tur, protams, ir viens šķērslis, kas saistīts ar īpašumtiesībām un Eiropas struktūrfondu ieguldījumiem, par šo jau mēs esam daudz diskutējuši valstī, tādas idejas ir bijušas, tur ir fiskāla problēma, šādā...

B: Nevar to izdarīt?

Kalvāns: Nu, ne tā, tik vienkārši – ar normatīvo aktu. Cita lieta varētu būt valsts ģimnāziju tīkls, kas ir specifiskāks un šaurāks, kas varētu nest līdzi metodiskā atbalsta...

B: Bet tad "Nacionālā apvienība" liks naudu klāt nozarē, vai tomēr meklēsit tīkla iekšienē?

Kalvāns: Tātad noteikti mēs esam par to, ka... Mēs nepiekrītam tēzei, ka sistēma ir pārfinansēta, it sevišķi, papildinot Batņas kungu, jā, nevis vienkārši izglītība nav pelnoša, bet kvalitatīva izglītība būs ļoti dārga.

B: Starp citu, "Saskaņa" sola vispār mainīt pieeju visai izglītības sistēmai, programmā tā jūs rakstāt. Ko tas nozīmē?

Vladova: Tas nozīmē, ka, saprotot, kas notika pēdējo divu gadu laikā, kad mums bija pandēmija, Covid-19, mūsu priekšlikums ir iesaldēt visas reformas, kas tagad notiek izglītībā, vismaz līdz 24., 25. gadam.

B: Kādas reformas jūs iesaldētu?

Vladova: Tanī skaitā "Skola 2030", tanī skaitā satura reforma...

B: Mācību satura ieviešana? Tas ir jau pēdējais, trešais gads...

Vladova: Tas ir jau pēdējais, trešais gads, bet tur ir tā lieta, ka, teiksim, ar 1. septembri tur ir koeficienti vidusskolām. Mēs runājam par to...

B: Bet tad mainīt pieeju visai izglītības sistēmai, tas ir iesaldēt reformas esošajā stāvoklī?

Vladova: Iesaldēt reformas, kamēr nav atrisināta pedagogu trūkuma problēma, kamēr nav atrisināta mācību līdzekļu problēma, kamēr nav atrisināts tas, ko mēs redzam.

B: "Stabilitātei" savukārt sola jau atcelt konkrēti "nepārdomāto skolu reformu". Kura no visām reformām ir tā nepārdomātā?

Barkanova: Mēs runājam, protams, par "Skola 2030".

B: Par jauno mācību saturu?

Barkanova: Jā, tieši tā. Un vajag...

B: Tagad, kad trešo gadu jau skolēni mācās pēc jaunā satura, mēs to atceļam un atgriežamies pie vecā?

Barkanova: Mēs vienkārši redzam, ka pagaidām reforma nav derīga. Mums vajag visu izdarīt, visus mājasdarbus, tātad sakārtot gan pedagogu skaitu, gan vajag attīstīt...

B: Bet kā mēs to darām?

Barkanova: Kā mēs to darām? Nu, tad vajag vairāk ieguldīt izglītībā, tieši tā! Piemēram, citas valstis, piemēram, pusotru no visiem ienākumiem atdod izglītībai, bet mums, cik paliek, tik arī mēs dabūjam!

B: "Latvija pirmajā vietā" runā par taisnīgu, konkurētspējīgu atalgojumu. Nu, cik tas būtu šobrīd pedagogam jūsu ieskatā?

Stubova: Nu, es domāju, ka, pirmkārt, ir jāredz vispārībā kopējie finanšu līdzekļi. Veidojot jauno valdību, pirmkārt, budžetā uzreiz ir jānosaka, ka izglītība ir valsts ekonomiskā un sociālās attīstības pamats.

B: Bet kāds būtu konkurētspējīgs atalgojums?

Stubova: Jā, bet to var noteikt tikai tai brīdī, ja jūs pasakāt, ka tā ir prioritāte. Kamēr mēs neesam šobrīd pateikuši, ka izglītībā ir krīze, un tie dati, ko jūs uzrādījāt, to arī apliecina... Tas, ka skolotāja profesija...

B: Par krīzi izglītībā runā daudzi un ilgi, mums briest streiks. Tad, kad jūs pateiksiet, ka tā ir prioritāte, kāds būs tas konkurētspējīgais atalgojums?

Stubova: Tajā brīdī, kad jūs pasakāt prioritāti, tad visi apvienojas un piešķir līdzekļus.

B: Bet neteiksit, cik tad vajadzētu to algu sasniegt?

Stubova: Tajā brīdī mēs nevaram nosaukt konkrētus skaitļus, ja mēs neredzam visus kopējos izdevumus. Pie nosacījuma, ja šobrīd jau var iztērēt 600 000 vēstures pētījumu izaicinājumiem, tas nozīmē, ka nauda ir.

B: Solis konkurētspējīgam atalgojumam, bet kāds, to neteiksit pagaidām, saprotu. "Katram un katrai" – "Eiropas līmeņa kvalitāte visos izglītības līmeņos". Kā jūs to panāksit?

Lūce: Nu, to var panākt dažādi, kaut vai piesaistot tos pašus ārzemju speciālistus, ārzemju pedagogus, vai arī kaut vai mācoties attālināti un angļu valodā, vai arī aicinot uz vidusskolām skolotājus, kas pasniedz angļu valodā priekšmetus, lai iegūtu to līmeni, kāds ir...

B: Mācības attālināti, angļu valodā un ārzemju pedagogi?

Lūce: Jā! Arī!

B: Cik jūs maksāsiet ārzemju pedagogiem? Vairāk nekā vietējiem?

Lūce: Nu, principā neviens jau uz tejieni nebrauks pa nekonkurētspējīgu atalgojumu, vai ne...

B: Tad vairāk?

Lūce: ...un, ja mēs runājam, jeb iepriekš jūs uzdevāt jautājumu, kāds būtu tas konkurētspējīgais atalgojums Latvijā skolotājiem, es domāju, ka viennozīmīgi skolotājs šobrīd mums ir nostādīts tādā diezgan pazemojošā situācijā, un es domāju, ka viņš būtu pelnījis vismaz vidējo algu valstī.

B: Starp citu, par pazemojošo situāciju – jūsu programmā ir arī minēta skolotāju prestiža celšana. Tādā gadījumā es gribētu jums jautāt – nu kā jūs domājat, jūsu premjera kandidāta Alda Gobzema ieraksts sociālajos tīklos, kur viņš raksta, ka viņš negrib, lai viņa bērni, un es citēju: "Mācās pie skolotājām, kuras kniksītī un ar ondulācijām klanās esošajai varai". Jūsu ieskatā – šādi izteikumi ceļ prestižu šai profesijai?

Lūce: Es nekomentēšu Gobzema kunga šo komentāru vai ierakstu...

B: Bet jums liekas pieņemams, pašai esot pedagoģei?

Lūce: Jā, es esmu pedagoģe, un pedagogi ir dažādi, un es nedomāju, ka viņš domā visus pedagogus; ir arī ļoti jauki pedagogi...

B: Bet par daļu tā var teikt?

Lūce: Es domāju, par daļu to var teikt, jā, un otrs, ko es gribētu pateikt – ka skolotāji ir ļoti pacietīgi un atbildīgi šobrīd un šajā situācijā. Un es ļoti ceru, ka nenonāks līdz streikam.

B: Dosim iespēju atbildēt!

Kalvāns: Īsa piebilde. Ja valsts, ja koalīcija neredz, ka esošie, iedibinātie mehānismi, spiediens uz pašvaldībām nestrādā, – okei, mēs atzīstam, ka kaut kur tas nestrādā –, nu tad negaidām, neejam tajā antagonijā un turpinām gaidīt, lai tie mēri kaut ko tur reorganizē, okei, atgriežamies pie...

B: Nu, re, kur jums piedāvā – ņemam valsts rokās un sakārtojam!

Kalvāns: ...atgriežamies pie sarunas "minimālais skolēnu skaits 7–9", nu, kā piemēru, ja. Nosakām, ejam uz priekšu, sākumskola...

B: Bet, Kalvāna kungs, "Nacionālā apvienība" šobrīd arī ir koalīcijā, pie tam jau ilgstoši. Ja koalīcija nedzird, jūs ar to koalīciju runājat?

Anna Vladova (Saskaņa): skolu un skolēnu skaits

Vladova: Anete, man ir konkrēts piemērs! Teiksim, Rīgā paņemsim 2013. gadu – 2013. gadā uz 1. septembri Rīgā bija 119 skolas, un kopējais bērnu skaits, ja nemaldos, bija 64 600 bērnu. Šogad 1. septembris, 2022. gads, Rīgā ir 101 skola, kopējais skolēnu skaits ir 68 671 skolēns.

B: Un no tā mēs secinām, ka...?

Vladova: Mēs pāroptimizējāmies visi.

B: Es tūlīt došu vārdu replikām! Es gribētu pabeigt šo apli, lai visi ir izteikušies. "Latvijas krievu savienība", jums, starp citu, programmā par algām, par slodzēm, par ko šovakar runā kolēģi, nav neviena vārda.

Djeri: Tā ir īsā programma, jā, tur nav.

B: Īsajā programmā neviena vārda, tā nav pietiekama prioritāte...

Djeri: Mūsu partijas programmā iet runa par pedagogu profesijas prestiža celšanu, pirmām kārtām. Otrām kārtām, mēs atbalstām pedagogus viņu streikā, par cik nesanāca vienoties ar ministriju un...

B: Un kas ar algām jādara?

Djeri: Ar algām, algas ir jāceļ, īstenībā algas ir jādubulto. Es šodien tikko runāju ar sava dēla skolotāju, ja, skolotāji mūsu skolā saņem (un tas nav noslēpums) septiņarpus eiro bruto stundā. "Lidl" ir 6,8 eiro stundā.

B: Minimālā likme no septembra ir noteikta deviņi simti, dubultot, tātad 1800 būs minimālā?

Djeri: Viņi vēl nezina, par ko viņi strādā. Viņi šobrīd ir sākuši strādāt, viņi vēl nezina, par ko viņi strādā.

B: Noslēdzot šo apli – es apzināti atstāju pēdējo iespēju esošajai izglītības ministrei. Muižnieces kundze, šo visu dzirdot, jūsu komentāri?

Muižniece: Jā, pilnīgi noteikti, runājot par šiem datiem, būtu jāatgādina, ka 30 un 40 stundu darba nedēļa un, attiecīgi, ja mēs pārvēršam 1095 uz 40 stundām, tad tas ir

1460. Un tā viena lieta, kādā veidā var sabalansēt slodzes un palielināt atalgojumu, ir pāriet uz 40 stundu darba nedēļu, tādā veidā praktiski apmaksājot skolotājiem to laiku, kuru viņi jau šobrīd strādā, gatavojot mācību materiālus, gatavojoties stundām... [fonā redzami dati]

B: Un jūs to viņiem šobrīd piedāvājat vai...?

Djeri [?]: Par to pašu algu! 40 stundas par to pašu algu!

Muižniece: Nē, nu bet protams, ka nē! Proporcionāli apmaksājot arī tās papildu pierēķinātās stundas!

B: Starp citu, varbūt arī paskatoties uz šo grafiku, ja, tātad izglītība, atalgojums, trešā vieta no apakšas, vidēji valstī 1300, veselības sektors 1600. Ašeradena kungs, jums arī programmā ir rakstīts: "Vidējā plus 20 procenti". Tas būtu tur, kur ir tā veselība? Kur jūs tam ņemsiet naudu?

Ašeradens: Jā, mēs ļoti uzmanīgi to jautājumu pētījām, sapratām galvenās Ziemeļvalstu un Centrāleiropas valstu taktikas. Pedagogu vidējā alga ir 1,2, tas ir, šī te vidējā alga valstī jāreizina ar 1,2, tas būtu pie viens seši, ko mēs šobrīd redzam. Divi avoti – viens ir tīkla sakārtošana, es piekrītu kolēģim par to, ka valdībai ir jāiet agresīvāk ar šo jautājumu uz priekšu...

B: Tātad valsts varētu to tomēr darīt? Jo šobrīd tas ir pašvaldību jautājums.

Ašeradens: ... tātad tīkla efektivitāte, vismaz pēc Turlā kunga aprēķiniem rāda, ka tur ļoti lielas rezerves iekšā ir. Otrs, protams, ir budžeta finansējums. Bet tas, ka šobrīd nav pietiekams cilvēku skaits skolā, rāda, ka tas ir jādara pietiekami ātri.

Batņa: Pirmkārt, ir sekojoša lieta, bet šobrīd, piemēram, premjera partija piedāvā pēc četriem gadiem šādu algu...

B: Bet jūs piedāvājat?

Batņa: Mēs piedāvājam tieši to pašu, bet mēs realitātē arī to izdarīsim, ja mums būs teikšana. Bet es...

B: Premjera partija neizdarīs, bet jūsējā izdarīs...

Batņa: Nē, bet es gribētu pakomentēt – tā ir vistīrākā lišķošana. Šobrīd LIZDA piedāvā tieši to pašu, ko premjera partija piedāvā pēc četriem gadiem. Nu tad apsēdieties pie galda, pieņemiet grafiku... Jo tas nav pārmetums ministrijai, tas ir pārmetums valdībai, jo valdība ir premjera rokās jūsu partija un arī finanšu ministrs ir jūsu, kas ir atslēgas cilvēks. Runājot par skolu tīklu...

B: Īsa replika Ašeradena kungam par finanšu ministru – kāpēc tad nav tas šobrīd, ko solāt nākotnē?

Ašeradens: Es gribu teikt tā, ka valdība visas līdz šim uzņemtās saistības ir izpildījusi līdz pēdējam centam, un skaidrs, ka šis ir jaunās valdības jautājums, kādā veidā tas tiks izpildīts. Tas, ko mēs esam uzņēmušies... Es vēlreiz, tas ir ļoti svarīgi! Tas nekad nav bijis līdz šim, mēs esam sapratuši, cik ir nepieciešams un skaidrs, ka tas tiks arī iestrādāts.

Ņenaševa: Jā, tā nekad nav bijis līdz šim [smejas], bet tā ir Reira sīkstulīga politika, kas vienkārši mums apzog nākotni. Mēs nevaram gaidīt četrus gadus. Šogad mums ir tā skarbā 1. septembra realitāte, kas pasaka – mums nav pedagogu, un bērnam pat viens gads bez matemātikas ir zaudēts neatgriezeniski. Vienkārši nedrīkst vairs kavēties! Visi saprot, ka prioritāte un tad saka, ka izglītība nav tas, kas pelna. Izglītība pelna

Antoņina Ņenaševa (Progresīvie): Izglītībā katrs ieliktais eiro pēc pieciem gadiem ekonomikai dod vairāk par sešiem

pat augstākā izglītībā viens eiro ieliktais šodien pēc pieciem gadiem vairāk par sešiem eiro ekonomikai iedod, kā tad nepelna? Izglītība pelna valstij naudu!

B: Par gaidīšanu, starp citu – arī "Konservatīvo" programmā ir rakstīts: "Sagaidīsim rezultātus no iepriekš īstenotajām reformām". Bet tur ir jautājums, cik ilgi mēs varam gaidīt? Jo, ja mēs apskatāmies datus par pedagogu vecumu šobrīd – es ceru, ka mums tos arī parādīs –, puse pedagogu ir vai nu pirmspensijas, vai pensijas vecumā [fonā dati].

Golubeva: Tieši tā, tur nevar gaidīt, tur ir absolūti skaidrs, ka jāsakārto tā likmju, pedagogu pieejamības lieta, jo mums valstī ir ļoti daudz kvalificētu skolotāju, problēma ir, ka viņi strādā, piemēram, fiziskas skolotājs strādā ceturtdaļslodzi vienā skolā, tad trešdaļu slodzes vēl citā skolā, un kaut kur pietrūkst fizikas skolotāju! Kad būs tāds priekšmetu skolotāju atalgojums, tad viņš varēs atļauties vienā skolā pavadīt visu savu darbalaiku.

B: Cik ilgi varam gaidīt?

Muižniece: Es varu tikai piekrist, ka gaidīt mēs nevaram, un patiešām šobrīd ir samilzušas daudzus gadus krātās problēmas. Bet tas solis, pārejot uz 40 stundu darbalaiku, apmaksājot faktiski to, kas šobrīd netiek apmaksāts, viņš ir vienā gadā izdarāms.

B: Bet pedagogu jau vairāk nekļūs no tā.

Muižniece: Bet mums ir ārkārtīgi daudz cilvēku ar pedagoģisko izglītību, kas varētu strādāt skolā, un tajā brīdī, ja mēs pie šā brīža atalgojuma par 30 stundām pārvēršam to uz 40, tas ir 1460 vidēji, ticiet man, arī jaunais nāks un strādās!

Batņa: Jaunais nenāks strādāt tajā gadījumā, kad viņam nav sabalansēts...

Muižniece: Bet mēs vienlaikus piedāvājam balansēt slodzes.

Batņa: Nē, nu ja balansē, tad jā.

Kalvāns: Nozares un ar nozari saistītiem speciālistiem šobrīd akūti nepieciešamas labas ziņas, pozitīvie signāli. Tas, ko viņi dzird, ir viss šitais negatīvais PR...

B [?]: Neteikt?

Kalvāns: Nu, tātad, tiesības, autonomija, prestižs, algas pozitīvie indikatori. Otrs, priekš skatītājiem saprotama analoģija – šobrīd izglītība ir tas pats, kas aizsardzības budžets. Paņemam tieši tajās pašās analoģijās – cik mēs ātri sagrupējāmies visi kopā uz aizsardzības budžetu...

B: "Nacionālā apvienība" kāpinās tātad arī šeit. Pēdējās piebildes?

Stobova: Bet tas ir īstenībā šobrīd jautājums – cienījamās varas partijas, kas jums ir traucējis sanākt kopā un atrisināt šos jautājumus? Jūs viņus iekļaujas jaunajā programmā kā nākotnes vīziju, bet izglītības krīze ir šodien, tagad. Auditorijās nav cilvēku!

Djeri: Es neesmu sazvērestības teoriju piekritēja, bet izskatās tā, ka vienkārši kāds grib mūsu izglītību vienkārši... lai tā nomirst, lai vienkārši neviens vairs negrib iet un strādāt par skolotāju, nebūs, kas mācīs!

Vladova: Nevajag runāt tikai par atalgojumu, jo pedagogs nestrādā skolā par algu, nu nav tā!

B: Es pieņemu, ka tā tomēr ir pietiekami būtiska arī komponente, lai izvēlētos šādu darbu.

Vladova: Tas ir ļoti būtiski, bet pedagogu darbs nav tikai atalgojums! Pedagogu darbs ir arī prestižs un cieņa, un mēs kuru gadu redzam, ka nav cieņas vispār! Neviens pedagogs tagad nenāk strādāt skolā, jauns cilvēks pat par diviem tūkstošiem.

Golubeva: Stobovas kundze uzdeva jautājumu, es varbūt būtu gatava atbildēt...

B: Par varas partijām un piešķirto finansējumu?

Golubeva: Jā, nu, piešķirtais finansējums diemžēl ir kompromisa jautājums koalīcijām...

B: Un kuri tad bija tie...

Stobova: Bet tad jau tas apgalvo, ka izglītība nav prioritāte, ja tas ir kompromisa jautājums!

Golubeva: Es gribētu nedaudz izvērstāk atbildēt, vienu teikumu ļaujiet pateikt! Manuprāt, ir ļoti būtiski saprast, ka šajā valdībā tika panākta pašvaldību reforma. Nākamajā var mierīgi panākt arī skolotāju algu, skolu tīklu un normālas satura ieviešanas reformu, lai skolotājiem nebūtu stundu jāprintē materiāli pie printera.

B: Pēdējās replikas! Tie, kas nav izteikušies! "Zaļo un zemnieku savienība"?

Barkanova: Tagad mums vajag apturēt streiku, kas tūlīt būs, mums vajag apturēt, lai nebūtu tāda situācija, ka...

B: Jūs kā kandidāti streiku neapturēsiet, tas ir pilnīgi skaidrs, par jūsu darbiem pēdējās replikas, "Zaļo un zemnieku savienība"?

Vāgnere-Davidova: Varbūt es tikai pāris īsas replikas. Golubevas kundze minēja, ka viss ir jāpārņem valsts aprūpē un jāsakārto, un tad viss izdosies. Bet varbūt mēs sākam ar tādu mazu solīti, ka mēs pārņemam valsts aprūpē arī pedagogu darba samaksu pirmsskolā, kas automātiski atrisinātu arī zināmu daļu problēmu, nostādot šos pedagogus vienā secībā. Tas ir viens. Un otrs...

Golubeva: Mēs to darītu, pilnīgi noteikti, jā.

Vāgnere-Davidova: Bet šobrīd tas netiek darīts. Jūs esat pie varas un joprojām nekas nenotiek. Un, savukārt, runājot par atlīdzību...

B: Jāatzīst, ka "Zaļo un zemnieku savienība" arī ir gana ilgi bijusi valdības..

Vāgnere-Davidova: Jā, bet pa šo laiku, pēdējie četri gadi, arī nekas nav noticis.

B: Bet nav tā, ka būtu krities pedagogu atalgojums pēdējos četros gados, vai ne?

Muižniece: Nu nevar teikt, ka nekas nav noticis, jo tieši šogad ir izlīdzināts pirmsskolas un skolu pedagogu atalgojuma jautājums.

Vāgnere-Davidova: Tajā pašā laikā mēs runājam, arī publiskā diskusijā parādās tas, ka mums vairs nav vajadzīgas audzinātājas, mums ir vajadzīgas tikai auklītes. Un vēl viena lieta, runājot par atlīdzību – ja mēs varam dramatiski kāpināt atlīdzību valsts pārvaldes augstākajam ešelonam, tad...
B: ...tad varam arī pedagogiem.

Vāgnere-Davidova: Tieši tā, precīzi! Un uz septiņiem miljardiem mēs arī varam atrast kaut ko nebūt.

B: "Katram un katrai"?
Lūce: Jā, mana replika varbūt šajā gadījumā būs par nupat nesen pieminēto programmu "2030". Ir okei, programmu es kā tādu, okei... ir ļoti labi, ir pārejas periods, viss. Bet stāsts ir par to, ka tā programma šobrīd nestrādā. Un es ļoti ticu, ka tas ir laika jautājums, bet šobrīd skolotājiem kas aizņem ļoti lielu laiku – mācību līdzekļu sagatavošana.

B: Nu tā ir problēma, kas ir aktuāla.

Barkanova: Jā, mūsu skolā latviešu valodas skolotāja strādā līdz naktij. Atvainojiet, jūs man nedevāt vienkārši neko pateikt.

B: Turpināsim runāt par izglītību, bet par vienu specifisku jautājumu!

Anita Muižniece (Konservatīvie) par izglītību valsts valodā
Djeri: Mēs turpināsim cīņu pret iepriekšējo iepriekšējo reformu un pret šo reformu.

Muižniece: Jau pagājušajā nedēļā ES tiesa atzina, ka valstij ir tiesības savas identitātes stiprināšanai noteikt ierobežojumu attiecībā uz valodau.

B: Mēs turpinām runāt par izglītību, bet jau par vienu specifiskāku tēmu. Pēc būtības ietver jūsu visas jau minētās problēmas, bet ne tikai. Saeima sajā nedēļā apstiprināja pāreju uz pilnīgam mācībām latviešu valodu, no nākamā gada pirmsskolā, 1., 4., 7. klasē, vēl pēc diviem gadiem visos izglītības līmeņos. Tas ir pieņemts 2. lasījuma, visticamāk, tiks pieņemts arī 3. lasījumā, un tāpēc man ir jautājums jau ar skatu nākotnē – katram jums, katram jūsu politiskajam spēka,: ko jūs darītu, lai tā dēvētās "krievu skolas" pazustu ne tikai uz papīra, bet arī dzīvē? Lai beigtos šī bērnu segregācija, lai latviešu, krievu un citi bērni tiešām mācītos kopā vienās skolās? Sāksim ar "Latvija pirmajā vietā", lūdzu!

Stobova: Pirmkārt, valoda nav sods, bet iespēja.

B; Tas ir sauklis. Ko jūs darīsiet?

Stobova: Ja, bet ar tādu vīziju arī jāiet, jo, ja mēs pasakām, ka tajā brīdī mēs vienkārši pārslēdzam, tāpēc ka ir latviešu valoda... Ja mēs šobrīd neesam latviešu valodā...

B: Bet ko jūs darīsiet?

Stobova: ...latviešu valodas skolās mācību līdzekļi, valoda kā iespēja, un skolotāji, tas ir nākamais moments, un šajā gadījumā es domāju, ka skolotājam, kas strādā krievu skolās, ir jādod šī iespēja šīs latviešu valodas zināšanas uzlabot, ja mēs gribam sasniegt rezultātu.

B: Jautājums, vai viņam šī iespēja nav bijusi jau visus šos gadus?

Stobova: Jā, viņa ir bijusi...

B: ..bet nav izmantota?

Stobova: ...bet mēs šobrīd runājam par bērna izglītības kvalitāti, jūsu bērns ir ja tas būtu, jūs taču gribētu saņemt labā, kvalitatīvā latviešu valodā!

B: "Katram un katrai"? Ko jūs darīsiet, lai ne tikai uz papīra, bet arī dzīvē izzustu šī segregācija un latviešu un krievu bērni tiešām mācītos vienās skolās?

Lūce: Skolā, kurā es šobrīd strādāju, viņi mācās visi vienā skolā, ja, un nav problēmu iet krievu valodā runājošam bērna uz latviešu valodas stundām un viņam nav iebildumu.

B: Bet vai latvieši sūtīs savus bērnus uz tā dēvētajām "krievu skolām", kad mācības pēc būtības būs latviski? Jūsu ieskatā?

Lūce: Tā kā latviešu vecāki uz krievu skolām, lai mācības būtu latviski?

B: Tad, kad būs ieviesta šī reforma, vai latviešu vecāki sūtīs savus bērnus uz šīm skolām, kas agrāk skaitījās krievu skolas?

Lūce: Nu, tā ir vecāku izvēle, kur viņi sūta savus bērnus! Ja viņiem būs izvēle, iespējams, viņi sūtīs, ja nebūs iespēja, nesūtīs. Bet, ko es gribēju teikt, ja runā par skolēnu, viņš mācās krievu valodu vai nemācās kā svešvalodu vai kādu citu valodu, tad es gribētu teikt, ka šis cilvēks, kurš mācās to krievu valodu, ir konkurētspējīgāks šobrīd darba tirgū.

B: Šeit ir runa par mācībām latviešu valodā, nevis par otro, trešo svešvalodu. Kalvāna kungs, sūtīs, nesūtīs?

Kalvāns: Pirmkārt, "Nacionālajai apvienībai", kā zināms, šis ir principiāls jautājums, tātad līdz ar to tas ir saistīts ar to, ka nekādā gadījumā sistēmiski nemēģinām ieviest kaut kādas atkāpes vai plānus B, nu, tur bišķiņ ir iespēja tā, bet, ja ir tādi apstākļi, tad vēl varēs tie nedaudz tā – tātad nekādu plānu B. Punkts divi: atbalsts un, teiksim tā, ļoti vērīga acs pedagogiem, lai sistēma netiktu izkropļota un nesanāktu tā, ka nelojāli pedagogi vai pedagogi savu personīgo ideoloģiju neturpina...

B: Izmērīsim un atlaidīsim?

Kalvāns: Nu, visticamāk, diemžēl, ja būs nelojāls šai te sistēmai vai ieviestiem normatīviem...

[?]: Nav atbildējis, vai sūtīs bērnus.

B: Runājot par šīm atkāpēm, visticamāk, Kalvāna kungs redzēja arī citus galvas mājienus, raudzījās "Attīstībai/Par!" virzienā. Koalīcijas partneri jums pārmet, ka kopā ar opozīcijas balsīm, iebalsojot šajā likumā... Es varbūt nocitēšu, lai arī skatītāji dzird: "pedagoģiski adaptīvais atbalsts" tiek pieļauts. Partneri domā, ka tas ļaus pedagogiem tomēr turpināt runāt krieviski?

Golubeva: Nē, runa ir tikai par to, ka tiks individuāla uzmanība pievērsta bērna komunikācijas spējām latviešu valodā, kamēr bērnam nav viegli, tāpat kā citiem, viņiem...

B: Bet vai tas nav jāieraksta likumā?

Golubeva: Absolūti, jo mēs nevaram tikai ierakstīt "tev būs jāmācās latviski"...

Ašeradens [?]: Šo gan mēs atrisinājām Vispārējās izglītības likumā, un šeit tika pa sētas durvīm ievilkta šī norma iekšā.

Muižniece: Šis ir no ministrijas iesniegts priekšlikums, bija no ministrijas atrisināts atbilstošajā likumā, kas ir Vispārējās izglītības likums, Rietumeiropai, nevis Krievijas izglītības zinātnei atbilstoša norma, kas ir iestrādāta, paldies arī Saiemas komisijai, protams, un šeit...

Golubeva: Vispārējais izglītības likums nav simboliski un politiski tik svarīgs kā Izglītības likums.

Muižniece: Bet mums jau augstākā izglītība sen ir valsts valodā, kāpēc jūs gribat lielajā nozares likumā ielikt kaut ko, kas atļaus kaut ko, atvērs durvis formulējumam par...

Golubeva: Neatļaus!

Muižniece: Atļaus, atļaus.

Golubeva: Tagad jūs to sakāt, tīri ideoloģisku motīvu vadīta.

Muižniece: Neviens Latvijas pedagoģijas zinātnieks šādu formulējumu neatzīst.

Golubeva: Par formulējumu mēs varam diskutēt ļoti ilgi un, es domāju, ne šeit.

B: Un nedarīsim to šovakar. "Zaļo un zemnieku savienība" arī šo atbalstīja. Kā jūs redzat, vai tas tad ļauj vai neļauj pedagogam runāt krieviski arī turpmāk?

Vāgnere-Davidova: Pāris lietas. Šobrīd es vadu izglītības iestādi desmit gadus, kurā visi bērni mācās tikai valsts valoda, un tā nav problēma. Arī krievu bērni pie mums mācās un iemācās četru gadu laikā, viņi ļoti labi nokārto centralizētos eksāmenus, profesionālos eksāmenus un tā tālāk, ja ir vēlēšanās.

B: Bet tad vajadzētu tomēr šādus grozījumus?

Vāgnere-Davidova: Protams. Nē, fui, kādus grozījumus? [smiekli] Nē, ir jāpieņem, es atvainojos... Mēs atbalstām pāreju uz pilnīgu mācīšanos latviešu valodā, pilnīgi noteikti.

B: Bet arī jūs atbalstījāt šo adaptīvo pieeju?

Vāgnere-Davidova: Bet tas, ko es pilnīgi noteikti atbalstu, un arī "Zaļo un zemnieku savienība" – ja ir mācību materiāli un ja ir sagatavoti skolotāji, un ja ir kvalitatīvs pats mācību process, tad visu var īstenot.

B: "Stabilitātei"?

Barkanova: Es gribu teikt tā – vajag atstāt krievu valodu kā valodu, un tad pēc...

B: Krievu valoda paliek kā valoda?

Barkanova: Tieši tā, piemēram...

B: Bet ne skolās Latvijā?

Barkanova: Skolās Latvijā. Kāpēc ne?

B: Kādēļ ne citas valodas?

Barkanova: Es tūlīt pateikšu, kāpēc vajag to izdarīt. Tāpēc ka mums ir ļoti daudz logopēdisku...

Muižniece: Cik Krievijā ir latviešu skolu? Neviena!

Barkanova: Ziniet, es tagad nerunāju par Krieviju, es runāju par mūsu ikdienu, par mūsu skolām. Mums vajag atstāt krievu valodas skolas, vispār visas mazākumtautību skolas. Jo, piemēram, mums ir daudz logopēdisku bērnu, un viņiem ir nepieciešams atbalsts.

B: Jūs gribat teikt, ka tikai logopēdiskie bērni mācās šajās skolās?

Barkanova: Un es speciāli pieslēdzos konferencei, kas notika Cēsīs...

B: Bez personīgās pieredzes tālāk!

Barkanova: ... un es to neesmu dzirdējusi, kā viņi to grib atrisināt, tur tikai bija teikts, ka būs 400 laikam slodzes...

B: Droši vien tāpat kā latviešu bērniem ar logopēdiskajām problēmām.

Barkanova: ... un viss gandrīz. Bet kurā valodā? Ja bērns gandrīz nerunā savā valodā, kā viņš runās pēc tam latviski?

B: "Apvienotais saraksts"?

Batņa: Mēs viennozīmīgi. Ja tu cieni savu valsti, tu iemācies valodu. Bet otra lieta, par ko mēs te nediskutējam – mēs šobrīd esam uzlikuši visu atbildību uz mūsu bērniem, mēs aizmirstam par ģimenēm, no kurām viņi nāk. Un šeit ir jāstrādā ar tiem vecākiem, kas mājās runā krievu valodā.

B: Un kā to darīt?

Batņa: Mūžizglītības programmas, skolu atbalsta programma...

Djeri: Jāliek vecākiem runāt ģimenē ne dzimtā valodā, jūs nopietni?!

Batņa: Jā, lai bērns integrētos latviešu sabiedrībā, viņam arī mājās sonotika un fonētika...

Djeri: Nē, es netaisos ģimenē runāt ne krievu valodā!

Batņa: Tad es nezinu, vienvirziena biļete uz citu valsti!

Kalvāns: Nē, nu mēs taču te neizspriedīsim.. Te paliks katrs pie sava, nu, tas ir skaidrs.

Djeri: Es esmu Latvijas valsts pilsone, un es runāšu savā ģimenē krieviski, ar saviem bērniem es vienmēr runāšu krieviski, tā ir viņu..

Batņa: Jums jāciena mana valsts, kurā es dzīvoju, jums jārunā latviešu valodā...

[sākas jezga]

B: Stop! Neviens vairs šobrīd neko nedzird! "Progresīvie"?

Ņenaševa: Jā, "Progresīvie" no sākta gala iestājās tieši par vienotu izglītības sistēmu latviešu valodā, tieši tā, lai tas nepaliktu uz papīra, lai vecāki var izvēlēties tuvāko un labāko skolu...

B: Iestājas daudzi, bet kā to...

Ņenaševa: Jā, tieši tā, un tas ir stāsts par to, ka mēs izvēlamies tuvāko kvalitatīvāko skolu, mazākumtautību vai latviešu skolu. Un tur mēs saprotam, ka bez mērķtiecīga atbalsta tā reforma paliks uz papīra kā visas iepriekšējās reformas, tāpēc vēlreiz atgriežamies pie pedagogu atbalsta, pie sagatavotiem materiāliem, pie speciāla atbalsta, sociālpedagogu, visa tā, kas ir nepieciešams, lai pedagogi tiešām varētu ar dažādiem bērniem strādāt. Bērnudārzā tas jau ir jādara.

Golubeva: Pedagoga palīgs, kas strādā ar bērniem, kam ir grūtības.

B: "Saskaņa"?

Vladova: Redziet, tur ir tā problēma, cik easy, cik ļoti ātri mēs pārejam no lielas, globālas problēmas uz kaut ko citu; cik ērti ir dalīt pēc valodas, pēc reliģijas, pēc vēl kaut kā. Drīzumā būs pēc... labi.

Golubeva [?]: Tāpēc arī vajag vienu skolu, lai nedalītu.

Vladova: Kur es teicu, ka nevajag?

B: Vajag, bet...?

Vladova: Bet te ir kļūda – mums nav krievu skolu jau sen. Visās skolās izglītība notiek divās valodās...

B: Daļēji.

Vladova: Tagad, protams. Viens seši vismaz 50% valsts valodā...

B: Bet tad tā arī jāpaliek?

Vladova: Es pabeigšu! Septiņi deviņi astoņdesmit procenti latviešu valodā, un vidusskolā vispār tikai latviešu valodā, tikai valsts valodā.

Bet, redziet, kur ir liels Latvijas kauns – mums šobrīd pietrūkst aptuveni 10 % latviešu valodas skolotāju Latvijā. Mums nav skolotāju, mums nav mācību līdzekļu, mums nav līdz galam izstrādātas mācību programmas...

B: Un, ja tas viss būs, tad šī pāreja ir īstenojama?

Vladova: Ja tas viss būs, ja būs atbalsts bērniem, ja būs skaidrošana, pozitīvā politika ar ģimenēm, bet sākam ar to, ka sakārtosim sistēmu, sistēma pilnīgi nejēdzīga…

B: "Jaunā Vienotība" – dzirdot šos argumentus, kā to īstenot? Jo arī līdz šim ir dzirdēts, ka latviešu valodas skolotāji vienkārši neiet strādāt šajās skolās?

Ašeradens: Jā, šis ir absolūti fundamentāls "Jaunās Vienotības" politikas jautājums, mēs redzam to kā pamatu vienotas politiskas nācijas veidošanā, esam šo likumprojektu atbalstījuši. Uzskatām, ka ārkārtīgi svarīgs ir šis mehānisms, par ko mēs iepriekš runājām, par individualizētu un personalizētu atbalstu katram bērnam, tas tiešām ir svarīgi. Lai mēs saprotam, kad tas bērniņš nonāk skolā, viņam tāds tiek sniegts. Nevis vispārējs tāds kaut kas, par ko te runā "Attīstībai/Par!", bet ļoti konkrēti katram bērniņam ir skaidra palīdzība, tā kā mēs redzam...

Golubeva: "Attīstībai/Par!" tieši runā par individualizēto.

Ašeradens: ...ka šobrīd vēl ir gads laika, lai šo te nodrošinātu. Skaidrs, ka gada laikā var sakārtot visu, kas saistīts ar materiāliem, un jāskatās šie te risinājumi attiecībā uz pedagogiem, ceram, ka izdosies vienoties par šo te algu sistēmu, un vajadzētu situāciju būtiski mainīt.

Vladova: Man ir tikai retorisks jautājums – kad pēdējo reizi jūs visi bijāt skolās, nerunājot par skolu direktoriem?

B: Klātesošie bieži.

Ņenaševa: Pirms pāris dienām.

Ašeradens: Skolās esmu ļoti daudz. Arī stundās.

[?] Mācību materiālu nav latviešu skolās.

Golubeva: Iedomāsimies, ja fiziku skolā pasniegtu, piemēram, Kaščejevs. Vai kādam latviešu vecākam būtu problēma vai šaubas tāpēc, ka latviešu valoda viņam nav dzimtā,

ka bērnu nevajag sūtīt uz to skolu? Nebūtu taču! Viņš runā latviski, un viņš pārzina priekšmetu. Tās divas lietas ir būtiskas – ja visās skolās būs skolotāji, kas labi runā latviski un pārzina savu priekšmetu, vecākiem nevajadzētu būt ne mazākām šaubām – tā ir bijusi krievu skola, es nesūtīšu savu bērnu!

B: Nevajadzētu, bet vai nebūs?

Ņenaševa: Bet ir pilsētas, kurām ir lielāks izaicinājums, mēs saprotam, šai pārejai, un jautājums, kā mēs iedodam viņiem mērķtiecīgu atbalstu, ja mēs tiešām vēlamies, lai valstiski svarīga reforma īstenojas realitātē, un tas ir par gadu, nu... Rīga, Rēzekne, Daugavpils...

Stobova: Tur jau ir stāsts par reformu, mēs tikko dzirdējām, ka reformas nerealizējas valstī, bet kāpēc viņas nerealizējas? Tāpēc, ka nav gatavi cilvēki.. [sākas vispārēja jezga]

B: Kalvāna kungs, vai jūs redzat pie esošā pedagogu daudzuma sistēmā, un jūs par to esat ļoti daudz runājis, ka šis ir īstenojams?

Kalvāns: Es gribu piebērt ogles sarunai un atgādināt arī skatītājiem – nez kāpēc tieši krievu tautības cilvēkiem ir vislielākās problēmas entos gadus iemācīties un lietot arī ikdienā, daļēji arī ģimenē, latviešu valodu. Bet visi citi piemēri, tai skaitā dažādās mūsu skolās, vispārizglītojošās un profesionālās, ir citu tautību cilvēki no citām valstīm, kuri televīzijā pusgada laikā tekoši runā latviski. Un te ir attieksmes problēma, un, kamēr tā attieksme nemainīsies, arī, sorry, dažiem vai vairāk pedagogiem, tikmēr visu laiku būs šķēršļi.

B: Varat atbildēt?

Barkanova: Es pateikšu godīgi tā – mums trūkst latviešu valodas skolotājas, normālas latviešu valodas skolotājas...

B: Bet tiem pārējiem jau tāpat ir jāmācās?

Barkanova: Es teikšu godīgi, ja, piemēram, būtu labs skolotājs, protams, ka tie bērni pa mazliet, bet sāk runāt latviski un rakstīt arī latviski. Bet ja, piemēram, nav neviena vai nāk tādi skolotāji, kad ir kauns, atvainojiet, par tādiem skolotājiem, ja, un kā, piemēram, tiem cilvēkiem, kuri mācās mazākumtautības skolā, pieņemt šo valodu, lai pēc tam runātu visu laiku tikai latviski. Kamēr sabiedrība nebūs gatava, kamēr nebūs pareizi

līdzekļi ieguldīti izglītībā, kamēr cilvēki nesapratīs, piemēram, mazākumtautību... cilvēki... Viņi nebūs gatavi, viņi nevar...

B: "Konservatīvie" noslēdz šo apli, mums ir jāiet uz priekšu!

Muižniece: Jā, paldies, ziniet, es klausos, un ārkārtīgi skumji ir... Kārtējo reizi mēs runājam par prestižu, un nākamajā teikumā mēs sakām, ka ir kauns no skolotājiem. Bet ir skumji, ka mēs runājam pieaugušo cilvēku kategorijās, aizmirstot par to, ka mācīsies bērni, bērni, kuriem nav problēmu runāt ģimenē, ar draugiem, ar klasesbiedriem latviešu valodā. Tie ir bērni, kuri iemācās valodu ārkārtīgi ātri, un, protams, ka viens gads laika mums ir gan darbam ar vecākiem, gan mācību līdzekļu iegādei, gan pedagogu, kuri 30 gadu laikā nez kādu iemeslu dēļ nav apguvuši valsts valodu, un mēs to izdarīsim.

B: Un ar šo visu līdz šim arī ir bijušas problēmas. Pēdējā replika, Djeri kundze, un ejam tālāk!

Djeri: Mēs esam kategoriski pret šiem grozījumiem likumā par izglītību, tāpēc ka mēs turpināsim cīnīties Eiropas Cilvēktiesību tiesā pret iepriekšējo reformu, pret šo reformu, un mēs aizstāvēsim mūsu bērnu tiesības mācīties gan dzimtajā valodā, gan bilingvāli, kā kura ģimene gribēs.

Muižniece: Jau pagājušajā nedēļā Eiropas Savienības tiesa atzina, ka valstij ir tiesības savas identitātes stiprināšanai noteikt ierobežojumus attiecībā uz valodu.

Djeri: Tad mēs sagaidīsim, jūs neesat sagaidījuši to...

Muižniece: Ir jau sagaidīts pagājušajā nedēļā!

Kalvāns: Es pateikšu no skolu akreditācijas reāliem faktiem, arī esot eksperts. Realitātē, kad mēs esam gājuši mazākumtautību skolās, mums, ekspertiem, ir pamatotas aizdomas, ka realitātē tur ir tālu no šī 50/50, 60/40 un tā tālāk.

B: Lai šī nebūtu šī vakara vienīgā diskusija...

Djeri: Nāciet un pārbaudiet, bet jūs savu bērnu nesūtīsiet uz bijušo mazākumtautības skolu!

B: Vēl viena iniciatīva, par ko, visticamāk, nākamajam Saeimas sasaukumam nāksies balsot, kaut kas, par ko diskutē jau šajā, bet vienošanās tomēr nav, tas ir par vidusskolas beigšanas brīdī obligātu eksāmenu arī dabaszinātnēs. Ja mēs skatāmies

šobrīd, tad to kārtotāju brīvprātīgi patiešām ir maz, jo, piemēram, fizikā vēl pirms pāris gadiem tie bija aptuveni 900 bērni, šajā gadā jau 648 no kopumā 14 000 jauniešu, kas tajā gadā ir kārtojuši eksāmenu. Jautājums katram no jums, bet šoreiz tiešām pavisam īsi, jā vai nē, vai jūs atbalstāt šāda dabaszinību eksāmena obligātu ieviešanu, kurā gadā, maksimums, viens teikums pamatojumam, galvenais – jā vai nē!

Muižniece: Jā. Mums ir bijušas.. Šis ir klasisks piemērs par to, kāpēc ļaut reformām turpināties, jo Arvils, esot ekonomikas ministrs, valdībā atbalstīja "Skola 2030"; kļūstot par Saeimas komisijas vadītāju, saka, ka vajag vēl vienu eksāmenu, bet, jā, būs eksāmens no 2024. gada.

Barkanova: Ja cilvēki grib, ja, piemēram, bērni grib, nu tad, lūdzu, lai kārto. Ja nē – nu tad nē!

Batņa: Jā, bet ne tādā izpratnē, kā viņš šobrīd ir pagriezts ar izņēmumiem, piemēram, profesionālās vidējās izglītības iestādēs, kur jau jaunieši ir izvēlējušies mūziku, mākslu, sportu studēt, tad nav jēgas viņiem pieprasīt fiziku.

B: Tur nē. "Zaļo un zemnieku savienība"?

Vāgnere-Davidova: Jā, bet arī ar nosacījumu, ka tiek ieguldīts laiks un resursi, bērnus jau no mazotnes pieradinot pie intereses par STEM jomu, un attiecīgi uz to mērķtiecīgi strādājot.

B: Nu tas tad būs pēc daudziem gadiem, kamēr no mazotnes pieradinās...

Vāgnere-Davidova: Nē, bet, jebkurā gadījumā, šobrīd mēs pilnīgi noteikti to atbalstām, bet darbojoties.

Kalvāns: Jā, no 2027. gada, ar diviem nosacījumiem, vienu, ko Batņas kungs minēja, tātad diferencēti profi, otrs nosacījums – reālas tam pakārtotas augstskolu uzņemšanas prasības.

Ašeradens: Viennozīmīgi, tā bija arī mūsu iniciatīva, mēs redzam, ka darba tirgū kaut kas ir aizgājis greizi, mēs redzam, ka milzīgā ātrumā aug nodarbinātības deficīts šajā te jomā, un, ja mēs to ieviesīsim, tur, protams, visiem ir jāsadarbojas: gan universitātēm, gan darba devējiem, gan arī pašvaldībām; tas nebūs tik vienkārši.

B: Ļoti gari jums tie teikumi, bet viens teikums, es saprotu. "Saskaņa"?

Vladova: Vispārējās izglītības jauns saturs, viņš jau ir. Tur ir dalīšana, ir grozs. Atbalstīt ar nosacījumu, ka tikai pa groziem – ja ir medicīnas grozs, kārto ķīmiju. Ja valodnieki, tad valodu.

Ņenaševa: Jā, atbalstām, bet tieši pats par sevi centralizētais eksāmens nepalīdzēs. Ir skaidrs, ka ir jāstrādā ar pirmsskolu, ar skolu, lai arī atbalstītu pedagogus STEM jomās, un ļoti svarīgi, lai tas tiktu salāgots ar jaunu saturu, citādi tās visas reformas bezjēgā.

Golubeva: Atbalstām. Šis ir tāds vienkāršots instruments; labāk būtu, ja būtu gana labi skolotāji, kas aizrautu ar STEM jomu. Bet jā.

Djeri: Neatbalstām. Cilvēkiem pašiem, bērniem jāizvēlas, kurus eksāmenus viņi liks, valstij ir jāiegulda vairāk līdzekļu STEM jomas attīstībā, lai bērni labāk mācītos šos priekšmetus, lai būtu, kas māca visvairāk.

Stobova: Tāds, kāds tas ir šobrīd, neatbalstām, jo neviens obligātais eksāmens nav veicinājis darba tirgus attīstību kādā konkrētā jomā. Jaunietim ir jāizvēlas tas eksāmens, kur viņš vēlas turpināt savu darbu.

B: Ņemot vērā, ka Inga Lūce mums bija vienīgā, kas atbildēja ar jā vai nē, ļaušu tad jums vēl kā pamatot, ja ir nepieciešamība!

Lūce: Jā, es atbalstu, mūsu partija atbalsta šo eksāmenu, jo tas, kas šobrīd notiek skolās, es, man liekas, tīri godīgi teikšu – bardaks.

B: Izejot cauri, ko jūs vēl solāt – dažādi solījumi programmās attiecībā uz mācību saturu, dažādām izmaiņām, piemēram, "Nacionālā apvienība" – valsts aizsardzības mācība. Ar obligāto dienestu nepietiks, vēl arī valsts aizsardzības mācība?

Kalvāns: Tas jau ir... Vienkārši mēs pieskatīsim, lai tie daži skeptiķi, un tie skeptiķi nozarē joprojām dažādos līmeņos ir, un saka: "Rūdolf, pagaidīsim jauno Saeimu, varbūt tomēr tur kaut kas mainīsies!" Nu, lai nekas tur nemainās, mēs pieskatīsim.

B: Pieskatīsiet, lai ir. "Progresīvie", es saprotu, "nē" aizsardzības mācībai, bet atbalsta veselības mācību?

Ņenaševa: Nē, atbalstām arī aizsardzības mācību...

B: Iepriekšējās publiskās diskusijās tā neizskanēja!

Ņenaševa: Nē, stāsts ir par saturu, un šobrīd visi, kas uzmanīgi seko karam Ukrainā, kur ukraiņi cīnās nežēlīgi par mums visiem, redz, kādas prasmes vajadzīgas visai sabiedrībai: medijpratība, it īpaši jauniešiem, kritiskā domāšana, pirmā palīdzība...

Batņa: Tas nav mācību priekšmeta saturs.

Ņenaševa: Ir!

Batņa: Nav!

Kalvāns: Aizsegu jāmāk ieņemt. Ar medijpratību nebūs... Aizsegs jāmāk ātri ieņemt.

Ņenaševa: Tad dienests mums priekš kam?

B: Tie nav vienīgie priekšlikumi. "Attīstībai/Par!" arī programmēšanu sola.

Golubeva: Programmēšana ir ļoti svarīga prasme mūsdienās, un, mūsuprāt, tai jābūt vairāk pārstāvētai saturā. Tas nenozīmē obligāti atsevišķu priekšmetu, mēs vispār esam pret šo priekšmetu pieeju. Kompetenču pieeja ir laba, tikai tā tiek ieviesta pašlaik nepilnīgi.

B: Man ir jautājums, vai kāds piedāvā kaut ko arī samazināt? Jo vecāki ļoti daudz runā par skolēnu slodzēm, par to, cikos viņi nāk pēc skolas mājās, un tad vēl ir interešu izglītība, mājasdarbi... Ja mēs ieviešam vēl arī veselības mācību, programmēšanu, iespējams, līdz cikiem bērni mācīsies?

Muižniece: Man ir bail, ja katra viena iniciatīva tiktu realizēta, tad tiešām būtu ārkārtīgi ilgs dienas garums. Joprojām es ļoti ceru, ka nākamā valdība atgriezīsies pie diskusijas par mācību gada pagarināšanu. Saīsinot ikdienas stundas.

Barkanova: Es gribu teikt – nekādu pagarināšanu, vajag mierīgi bērniem atpūsties, es pateikšu, kāpēc. Tāpēc, ka mums ir ļoti īsa vasara, viņiem vajag atveseļoties, viņiem vajag sagatavoties...

B: Vasara ir trīs mēneši.

Barkanova: Jā, jā, tieši tā, tāpēc ka viņiem vajag to izdarīt. Es teikšu godīgi – mana meita tagad ir 11. klasē, un es teikšu tā...

B: Barkanovas kundze, nē, katram ir personīgie ikdienas piemēri.

Barkanova: ...viņa mācās līdz vienpadsmitiem. Tātad vajag tur mazliet pastrādāt tā, lai nebūtu tik daudz projektu, tāpēc ka ļoti daudz ir...

B: Tātad kaut ko paņemt nost tomēr redzat, ka vajag?

Barkanova: Jā, es teikšu, es redzu, kā viņa strādā, es redzu...

B: Sapratām!

Vāgnere-Davidova: Īss komentārs par mācību gada pagarināšanu. Es šobrīd strādāju sistēmā, kur jau mācību gads ir līdz 1. jūlijam un bez brīvlaikiem, Ziemassvētki ir...

Muižniece: Bet te ir runa par vispārējo izglītību.

Vāgnere-Davidova: Protams, bet, runājot par dažādām reformām, mēs ļoti bieži aizmirstam to, ka esistē arī profesionālā izglītība, pirmsskola un visi pārējie. Tieši par mācību gada pagarināšanu – nē, kamēr tas nav izdiskutēts ar veselības speciālistiem, kamēr tas nav izrunāts ar pedagogiem, jo šajā gadījuma atkal pieņemt reformu un viss, ejam ar karogu uz priekšu, nu, tā nedrīkst!

Muižniece: Bet šobrīd neviens neko tādu nedara, šobrīd notiek divas darba grupas...

Vāgnere-Davidova: Šobrīd no publiskās telpas...

Muižniece: Tas, ka publiskajā telpā virmo visu laiku, ieejiet vakarā tviterī palasīt, tur viss kas notiek.

Vāgnere-Davidova: Es tviterī šoreiz nē, es runāju par ziņu kanāliem.

Muižniece: Šobrīd ir divas darba grupas, kur eksperti praktiķi tieši šo arī apspriež, kopā ar veselības speciālistiem

Vāgnere-Davidova: Tam nav jābūt publiskajā telpā, tam ir jābūt pie sarunu galda.

Lūce: Man ir komentārs par šo ierosinājumu, jā, atbalstām šo mācību gada pagarinājumu, tikai – cik no mūsu Latvijas skolām šobrīd ir aprīkotas ar ventilāciju, ar infrastruktūru, lai karstajā laikā tas varētu notikt?

Djeri: Bieži vien kā Rīgas domes deputāte un kā skolu padomes priekšsēdētāja es konsultējos gan ar skolotājiem, gan ar vecākiem. Visi ir kategoriski pret mācību gada pagarinājumu, pirmkārt, tāpēc, ka ir ļoti liela slodze, otrkārt, skolēniem...

B: Bet piedāvājums jau ir izlīdzināt to ikdienas slodzi?

Djeri: Neizlīdzinās, neko neizlīdzinās, vienkārši strādās kā līdz šim. Skolotāju slodze palielināsies, ne visi var atļauties ārpus vasaras brīvdienām kaut kur vadāt bērnus uz ārzemēm, un mūsu skolas nav aprīkotas ar kondicionēšanas sistēmām, vienkārši nebūs iespējams jūnijā atrasties.

Ašeradens: Vasaras brīvlaika saīsināšana ir vērtējama lieta, bet mums jāatceras, ja mēs to darām jūnijā, tad mēs veidojam garāko semestri skolas laikā jeb ceturksni, un tad bērni ir noguruši, un tas nebūs tā kā ļoti efektīvi. Tas, kas, šķiet, ir jādara, ir jāizvērtē jaunais izglītības saturs un jāpārbauda, vai visu to, ko mēs tur gribam mācīt, vai tiešām vajag, un vai tas ir jēdzīgi, un tad apskatīties, vai attiecīgi stundu skaitā mēs iekļaujamies vai attiecīgi varam arī apskatīties arī samazināt stundu skaitu.

Stobova[?]: Vai mums pietiek tam pedagogu.

Batņa: Mēs būsim spiesti kaut ko samazināt, pirmkārt, ieviešot šo valsts aizsardzības mācību, mums ir jāatrod stundas, kuras...

B: Ko jūs piedāvājat samazināt?

Batņa: Vidējā posmā ir priekšmeti, ko var samazināt, bet par to jādiskutē.

B: Bet jums nav tādi piedāvājumi?

Batņa: Bet par mācību gada pagarināšanu, es teikšu, jūs neapzināties, kāds darba grafiks ir vidusskolā, kad notiek eksāmeni. Tas ir haoss. Maijā ir haoss. Mūsu piedāvājums: mācāmies līdz 31. maijam un tad tās divas, trīs nedēļas kārtojam pārbaudes darbus, arī veicam valsts aizsardzības mācības nometnes, piemēram.
[sākas jezga un iebildumi]

Batņa: Vecāki tieši pieprasa šīs apmaksātās valsts nometnes, tā ir iespēja vecākiem strādāt!

Vladova: Esošā likumdošanā to nav iespējams izdarīt, jo, mīļie kolēģi, īpaši izglītības ministrijas, jūs ļoti labi zināt, ka ir Valsts izglītības satura centrs, kurš nosaka visas lietas

sekot līdzi standartam un apmaksāt tarificētu stundu skaitu. Jūsu teikumi par to, ka saīsināt kaut kādu nedēļu, klāt vēl ekskursijas utt., piedodiet, tas vienkārši fiziski tehniski nav iespējams, kamēr jūs nemainīsiet likumdošanu.

Stobova: Es domāju, pirmkārt, tiekam galā ar saturu, ar tām reformām, kas jau šobrīd ir ieviestas un visām pārmaiņām, un tad varam sākt plānot kaut kādus citus nākotnes plānus, citādi, man liekas, tas haoss, kas ir šobrīd, viņš vispār nerisinās neko, bet padziļinās, ka mēs panāksim to, ka Latvijas skolās vairs nebūs skolotāju, un tie bērni varēs, es nezinu, ko darīt.

B: Šeit mēs liekam punktu vispārējai izglītībai.

B: Ejam soli tālāk, pie augstākās izglītības. Arī šeit stāsts par finansēm, arī šeit stāsts daļēji par pasniedzēju algām, un arī šeit stāsts par kvalitāti, un tikai viens no rādītājiem, bet, jāsaka, publiski bieži piesauktais par mūsu augstskolu neesamību kādā no prestižo, labāko pasaules augstskolu TOP500, kur ir, piemēram, Tartu universitāte. Aizejošais Saeimas sasaukums ir pieņēmis augstskolu pārvaldības reformu, aizejošais Saeimas ir ieviesis augstskolu padomes, bet, kā saka pati nozare – bez atbilstoša finansējuma šīm reformām nekāda jēga nebūs, un tagad, nezinu, vai, ieklausoties nozarē, vai priekšvēlēšanu gadā, bet Izglītības ministrija virza jaunu, pavisam jaunu piedāvājumu tam, kā finansēt augstāko izglītību. Īss ieskats tajā.

[fonā dinamiskie dati, sižets, Geste:
Latvijas augstskolās par maksu mācās lielākā daļa jeb 60% studentu. 40 procentiem labas sekmes ļauj studēt valsts apmaksātās budžeta vietās. Pasaules Bankas ekspertu vērtējumā šāda sistēma vairo nevienlīdzību, jo ienākumu līmenis nereti korelē ar spēju sasniegt augstus rezultātus mācībās. Tāpēc Izglītības ministrija piedāvā jaunu modeli. Ilgtermiņā tas paredz pāriet uz pilnībā apmaksātu valsts augstāko izglītību, bet pārejas periodā nodrošināt budžeta vietas koledžās, kā arī jauniešiem no trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm. Pārējiem studentiem būtu jāveic līdzmaksājums 600 līdz 1000 eiro par studiju gadu. Šim nolūkam tiktu ieviests jauns kreditēšanas modelis ar pēcapmaksu pēc studiju pabeigšanas. Tiesa, medicīnas un pedagoģijas programmu absolventiem kredīts tiktu pilnībā dzēsts pēc pieciem valsts izglītības vai medicīnas iestādē nostrādātiem gadiem. Savukārt dabaszinātņu un tehnoloģiju studiju programmās, kur daudzi studijas nepabeidza, valsts kredītu segtu uzreiz pēc absolvēšanas. Pāreja uz jauno sistēmu no valsts budžeta prasītu papildu 50 miljonus eiro jau nākamgad un aptuveni 300 miljonus eiro nākamajos četros gados kopā.]

B: Par šo modeli arī šovakar diskutēsim, atbalstāt to vai nē, kāpēc, ja ne, tad kāds ir jūsu piedāvājums un sāksim ar "Apvienoto sarakstu". Tikko dzirdētajam jā, nē?

Batņa: Viennozīmīgi nē, jo pašreizējā situācijā ir nozares, kur maksas izglītība vēl pavairos mūsu, teiksim, nespēju.

B: Kādas nozares?

Batņa: Pedagoģija...

B: Bet tur jau tika piedāvāts segt šo studiju maksu...

Batņa: Pedagoģija, veselība, bet jebkurā gadījumā ir parādsaistības, kuras pēc tam... Nu, nav mums tāda ekonomiskā situācija, ka jebkurš var to darīt.

Muižniece: Bet pedagoģija un veselības aprūpe ir tieši tās nozares, kur arī uzreiz piedāvā 100% valsts finansējumu.

Kalvāns: Nē, Česlav, tur... Jā, man liekas, tur jā, varbūt kaut kāda interpretācijas problēma bija, bet "Nacionālā apvienība" arī savā programmā viennozīmīgi konceptuāli iet uz šo. Virsraksts, jā, sakrīt konceptuāli, protams, vienmēr, tāpat kā ar valsts aizsardzības dienestu, jā, diskusijas būs un velns slēpsies tur tajās detaļās. Bet konceptuāli jā, un es pat teiktu, ja iespējams, jo visur jau vajag to naudu, mums vajag 300 miljonus tur, aizsardzībai tur, visiem tur, okei, tad meklējam kompromisu, sākam ar pedagoģi,junu šeit mēs esam auditorijā, mēs lobējam izglītību, nu, varbūt veselība, vēl kaut kas, okei, nu tad lēnām, nu tad ne 300 miljoni uzreiz, bet nu...

B: Un tad lēnām citiem.

Kalvāns: Nu tomēr ar prioritātēm.

B: "Attīstībai/Par!" šobrīd programmā piedāvā budžeta vietas labākajiem un pēc sociālajiem...

Golubeva: Jā, bet konceptuāli mēs, protams, jau 18. gadā piedāvājām pāreju uz bezmaksas augstāko izglītību, mēs paliekam pie tā, bet, protams, tai jābūt pārdomātai pārejai, tāpat kā mēs piedāvājam arī vienoto skolu latviešu valodā jau 18. gadā. Bet tas, kas ir būtiski, ir, kas tieši, kā mēs vērtējam, kas ir maznodrošināta ģimene. Ja tas ir pēc pašreizējiem Labklājības ministrijas rādītājiem, tad par daudz būs tādu ģimeņu, kas tomēr nevarēs atļauties

B: Augstāku šo slieksni?

Golubeva: Protams. Otrs ir, kā mēs visu par šo programmu daudzumu, kas pašlaik ir, tiešām visu piedāvāsim bez maksas, tas nav iespējams, sākumā jāizvērtē, kas tur ir kvalitatīvs, kas ir mazāk kvalitatīvs, un tikai tad mēs varam to darīt.

Ašeradens: Tas, ka sistēmas finansējumā ir nepieciešamas pārmaiņas, nav šaubu; tas, ko pati ministrija ir identificējusi šobrīd, situācija ar budžeta vietām, kur patiesībā 40 procentus reāli no izmaksām piemaksā tie, kas studē par naudu, skaidrs, ka tas ir jāmaina, tas ir jāmaina. Šajā modelī man... šobrīd es īsti neredzu divas lietas, viens – sociālo atbildību īsti līdz galam, kādā veidā mēs palīdzēsim ģimenēm...

B: Budžeta vietas trūcīgiem, maznodrošinātiem.

Ašeradens: Īsti tādu atbildi es neredzēju, un apskatieties, kādā veidā strādā Vītolu fonds un kā viņi glābj šos cilvēkus un palīdz viņiem tikt izkulties cauri studijām. Šāda īsti skaidra atbilde nav. Otrs ir, protams, ļoti labi sistēmā iepludināt 300 miljonus. Es gribētu būt reālists, un ļoti labi, ja mēs nākamajā gadā tiksim galā ar skolotāju, pedagogu lietu, un tad atdosim vismaz tos 40 miljonus, kas ir šobrīd sistēmai jāatdod, lai kompensētu budžeta vietas, tā kā...

B: Vairāk augstākajai izglītībai tuvākajos gados īsti neredzat?

Ašeradens; Nē, skaidrs, ka ir jādod, es tikai gribu...

Muižniece: Bet ne tā, kā līdz šim, turpināsim mērdēt badā, es atvainojos, augstākā izglītība Latvijā ir reāli nobadināta, mums viss augstākās izglītības budžets ir tā kā vienai universitātei Igaunijā, viss!

B: Bet, atbildot arī par sociālo atbildību, tad būs vai nebūs budžeta vietas?

Muižniece: Protams, tas ir paredzēts, un tas ir arī sižetā noteikts. Protams, var diskutēt par detaļām, vai tie ir Labklājības ministrijas noteiktie griesti un šobrīd noris, šobrīd faktiski ir notikusi pirmā šī te prezentēšana, arī pagājušajā nedēļā Saeimā ir diskusijas ar rektoru padomi ieplānotas...

B: Par procesu šobrīd vairāk nekā, skaidrs, jūs to atbalstāt kā virzītāji.

Vāgnere-Davidova: "Zaļo un zemnieku savienība" neatbalsta, un neatbalsta aiz tā vienkāršā iemesla, ka jau šobrīd daļa jauniešu izvēlas studēt ārzemēs un bez maksas.

Un tādā veidā mēs pazaudēsim jau tā prātīgos jauniešus, kas varētu studēt uz vietas Latvijā. Bet, ja ir jāmaksā, ja jāmaksā par to nauda, tad izvēlēsies bezmaksu Dānijā, Nīderlandē un visur kur citur.

Barkanova: Es arī gribu pateikt, ka jā, es to neatbalstu, tāpēc ka tieši tā notiek, ļoti daudz cilvēku tagad pēc 12. klases brauc ārzemēs studēt. Un ne tikai tāpēc, ka nevar šeit dabūt budžeta vietu. Tāpēc, ka vienkārši viņi neredz vienkārši, kas notiks pēc tam.

B: Šo neatbalstāt, bet...

Barkanova: Es to neatbalstu, un manā skatījumā, vajag vispār izpētīt situāciju visās nozarēs un saprast, kur ir speciālistu trūkums, un pārdalīt finansējumu budžeta vietām speciāli un augstākā izglītībā tieši tur, kur visvairāk vajag. Tātad es atbalstu izglītību un veselību, bet varbūt vēl ir kaut kādas nozares, kuras vajag atbalstīt.

Djeri: Mūsuprāt, nedrīkst gudrākajiem liegt iespēju mācīties par brīvu. Tad viņi vienkārši brauks uz ārzemēm. Mēs ļoti labi zinām, ka visās skolās jaunieši par to vien sapņo, kā kaut kur aizbraukt, kaut kur pamācīties, paliks tur uz praksi un paliks tur uz dzīvi.

B: Bet vai viņi jau šobrīd nebrauc uz ārzemēm, jo tur šobrīd ir augstāka izglītības kvalitāte?

Djeri: Šobrīd tie gudrākiem viņi apsver, jo tad, ja viņi brauks, pieņemsim, bez maksas mācīties uz to pašu Holandi, kura piedāvā ļoti labus noteikumus Eiropas Savienības iedzīvotājiem, tur viņiem būtu jāmaksā par dzīvošanu šeit, viņi var dzīvot, pieņemsim, ar vecākiem vai par sakarīgu cenu īrēt savu dzīvokli un mācīties šeit, Latvijā.

B: Bet tad ir jāliek vienkārši vairāk naudas?

Djeri: Vienkārši jāliek vairāk naudas un pakāpeniski jāpalielina budžeta vietas,

B: Tāpat kā visās citās nozarēs. "Progresīvie"?

Ņenaševa: Nu jā, manuprāt, šai jaunai finansēšanai.... vispār augstākā izglītība tiešām ir arī badā, un, ja mēs te sakām, ka izglītība ir prioritāte, tad mēs saprotam, ka tieši augstākā izglītībā arī mums iedod to pievienoto vērtību, ļoti ātri atdod tieši budžetam, ko mēs varēsim pēc tam iztērēt atkal pirmsskolai, kur varētu iedot visas tās prasmes, jo mūsu problēma ir ar it īpaši sociāli neaizsargātām ģimenēm, ka viņi ne tikai netiek līdz tiem izcilajiem rezultātiem dēļ tā, ka viņiem nav tas iepriekšējais atbalsts, nav pedagogi,

nav sistēma, bet viņi arī nevar ilgi noturēties studijās dēļ tā, ka nav tā pieejamība. Jo pieejamība nav tikai studiju maksa, tā ir dzīvošana...

B: Bet šo modeli atbalstāt?

Ņenaševa: mums ir jāatrisina pieejamību, un otrs, mums ir jāatrisina kvalitāte, un to jādara vienlaicīgi, jo tad ir vērts tādām studijām.

B: Un kā to dara?

Ņenaševa: Nu to dara tikai prioritizējot un ar finansējumu, augstākai izglītībai šobrīd ir cik – 0,8 no IKP?

Kalvāns: Īsa replika. Tātad par to runā otrais pīlārs, par to runās trešais pīlārs, nezinu, vai šovakar mums par to būs runa, bet analoģijās, piemēram, profesionāla ievirze, tas, ko mēs redzam arī no pašvaldībām, jebkura šāda, es saku, tāda konceptuāla virzība uz šo iedod veselīgu konkurenci arī augstākajā izglītībā, un atbilde par talantīgajiem – augstskolas ir gana autonomas, un viņas padomās pašas savos ietvaros kā talantīgos paturēt ar bonusiem, ar saviem iekšējiem fondiem, sistēmām un tā tālāk.

Ašeradens: Cienījamie kolēģi, bet mēs šeit runājam par vienu citu lietu. Šis ir par studiju vietas apmaksu. Augstskolām ir divu veidu finansējums: pētniecība un attīstība, un studijas. Ja mēs runājam par šo summu, tad daudz jēdzīgāk šo ir ieguldīt pētniecībā un attīstībā. Skaidrs, ka mums četras zinātņu universitātes, kurām strauji jāaug, ja mēs maksāsim septiņi, astoņi tūkstoši eiro par studiju vietu, jauki, varbūt, bet man daudz svarīgāk šķiet, ka tieši šī zinātnes daļa attīstās zinātnes universitātēs. Mēs beidzot sasniedzam par to, ko mēs sapņojam, viņas ir šai te piecsimtniekā.

Vladova: Ir ļoti labs teiciens, ka ne augstskolas valstij, bet valsts – augstskolām.
Mums viss ir tā kā komplicēti par daudz. Runājot par šo projektu, par šo priekšlikumu – kārtējā reforma, paldies dievam, tagad augstskolas, nevis vidusskolas, piedodiet...

B: Bet kas jādara?

Vladova: Liela ir šāda, man ir liela šaubas, vai šī reforma nedos atkal mums nevienlīdzības principu pārejas periodos..

B: Ja trūcīgākos atbalsta...

Vladova: Jā, bet 600 eiro vai 1000 eiro, pareizi, no 600 līdz 1000 gadā? Izejot no izmaksām, jā. Mums tagad valstij trūkst medicīnas darbinieku, mums trūkst pedagogu...

B: Bet ir piedāvāts segt šo kredītu.

Vladova: Bet nākamgad... labi, 1. septembris 2024. gads, Muižnieces kundze, pareizi? Man kā vecākam vai kā studentam ir jāmaksā 1000 eiro...

Muižniece: Es labprāt izskaidrošu. Skaidrs, ka šis līdzmaksājums tieši paplašina pieejamību arī tiem 60%, kuri šobrīd maksā...

Vladova: Pedagogiem būs jāmaksā?

Muižniece: Nē, pedagogiem ir simtprocentīgs valsts finansējums.

Vladova: Tad man nav jāmaksā?

Muižniece: Nē. Šis te līdzmaksājumi paver arī iespējas tiem 60%, kas šobrīd maksā par maksu. Lai jūs saprastu, ko nozīmē līdzmaksājums, un šī potenciālā dzēšana – tātad valsts jau šobrīd ir radījusi valsts garantētu studiju kreditēšanas modeli, kas paredz to, ka tajā brīdī, ja mēs aizņemamies šos 600 vai 1000 eiro par niecīgām procentu likmēm, tie ir jāsāk atmaksāt gadu pēc absolvēšanas, un ikmēneša maksājums, kolēģi, ir 20 eiro mēnesī, tas ir viens "Netflix" abonements, es atvainojos; 20 eiro mēnesī par augstāko izglītību, kas būs pieejama ne tikai 40% skolēnu, kas šobrīd tiek budžetā...

B: Divdesmit eiro mēnesī.

Stobova: Es tomēr atgriezīšos laikam pie satura. Pirmām kārtām, augstākai izglītībai ir jākonkurē ar saturu, un "Latvija pirmā vietā" iestājās par to, ka augstākā izglītība Latvijā varētu pelnīt, nevis mēs visu laiku domātu, ko tikai varētu vēl kaut kā sarežģīt situāciju, un es piekrītu viedoklim, ka cilvēki izvēlēsies braukt uz ārzemēm tieši tāpēc, ka tur būs kvalitatīvāk.

Muižniece [?]: Cilvēki arī tagad brauc uz ārzemēm.

Stobova: Jā, bet viņi tajā brīdī, ja mēs visu laiku tikai runāsim par formu un nerunāsim par saturu, tad tas būs loģisks rezultāts pie neloģiskas rīcības.

Golubeva: Bet saturu mēs uzlabosim tikai tad, ja būs izcila pētniecība, citādi nav iespējams.

Stobova: Tad mums būs arī izcili pasniedzēji.

Lūce: Manuprāt, šeit ir lieta pavisam citur, jo tie, kas brauc uz ārzemēm un mācās ārzemēs, viņiem ir skaidri noteikumi. Pēc šī piedāvājuma es skaidrus noteikumus neredzu, man ir jāiedziļinās tajā visā, es nevaru pateikt ne jā, ne nē.

B: Cilvēkiem, kuri iet uz augstāko izglītību, visticamāk, arī ir spēja iedziļināties.

Lūce: Viņiem ir spēja iedziļināties, bet, pirms mēs palaižam kaut ko jaunu kārtējo reizi, pārdomājam, tiešām pārdomājam un varbūt arī apspriežamies ar tiem jauniešiem, kas gatavojas studēt.

Batņa: Maza replika, kāpēc mēs iestājamies pret. Mums nav jābrauc tālu, mums ir Somijas modelis, kur jebkurš students var mācīties arī par brīvu, bet viņam ir motivācijas pārrunas, viņam ir karjeras konsultācijas...

B: Un zināt, cik naudas jāieliek, lai mums būtu Somijas modelis?

Batņa: Mums nekas nav jāieliek, augstskolām jāizvērtē savi uzņemšanas noteikumi...

Ņenaševa: Somija simts gadus vērtē, cik likt izglītībā naudu.

B: Bet kurš tad apmaksās tās studijas?

Batņa: Valsts apmaksās, viennozīmīgi. Jo vairāk mēs iedosim mēs iedosim izglītībā, pētniecība, jo pēc trim, pieciem gadiem tas nāks atpakaļ.

Ašeradens: Par to jau neviens nestrīdas, jautājums, ka tā nauda kaut kur ir jāatrod un jāiegulda.

Batņa: Ja mēs vienā naktī 400 miljonus varam iztērēt, tad jau arī 50 miljonus varam.

B: Vēl viena tēma, kur nešaubos, ka visi tūlīt arī solīs ieguldīt naudu – par zinātni, joma, kas pamatā ir jebkuras valsts attīstībai un tur, šķiet, nav īpašu diskusiju par to, ka Latvijā jau ilgstoši nepietiekami finansēta. Ja mēs paskatāmies... Tur, protams, tie datu griezumi ir dažādi. Šie ir "Eurostat" dati par 21. gadu un tieši valsts finansējums pētniecībai un attīstībai. Redzam, Eiropas Savienībā vidējais – 0,75% no iekšzemes kopprodukta, turpat ir Igaunija ar 0,7%, mēs esam viens, divi, trīs... laikam piektie no beigām ar 0,26%, nedaudz atpaliekam arī no Lietuvas. Un šoreiz bez diskusijām.

Katram būs jautājums, iziesim vienu apli, un jautājums ir ļoti konkrēts: nākamajos četros Saeimas sasaukuma gados kādam ir jābūt šim vai kādam citam jūsu fiksētajam skaitlim, finansējumam zinātnei un arī kur tas ir jāvirza, vai mēs kā valsts orientējamies vairāk uz praktisko zinātni, uz sadarbību ar nozari, vai mūsu valsts prestižam ir būtiski arī pielikt savu roku fundamentālajā zinātnē, varbūt piedalīties pie nākamā Higsa bozona atklāšanas.Katram no jums šoreiz būs 30 sekundes bez savstarpējām diskusijām, un mēs sāksim ar "Nacionālo apvienību".

Kalvāns: Tātad, pirmkārt, katru gadu jāīsteno tie solījumi, kas ir zinātniskās darbības likumā, par ko mums katru vienmēr jebkurš atgādina, tātad lēnām ejam uz to procentu un pildām to solījumu, ko paši, nezinu, pirms cik daudziem gadiem esam ierakstījuši, tie vai citi politiskie spēki, un strādājam pie trešā pīlāra.

B: Nu jautājums, cik daudz vēlētāju no šī saprata... "Zaļo un zemnieku savienība".

Vāgnere-Davidova: Jā, finansējums ir mērķtiecīgi jāpalielina līdz vismaz Eiropas Savienības vidējam, bet jā, jā, precīzi, tas, ko teica arī Rūdolfs, ir jāpilda likumā noteiktais un jāiegulda ir praktiskajā zinātnē, šinī gadījumā sadarbībā ar nozarēm ir jāstiprina mūsu ekonomika un savukārt fundamentālie pētījumi, ja ir spēcīgi zinātnieki, viņi savu ceļu arī atradīs.

Batņa: Jāsāk ar to, ka mums Latvijā ļoti maz zinātnieku un mēs ļoti maz izejam uz starptautiskiem projektiem.

Muižniece: Aiaiaiaiaiai...

Batņa: Muižnieces kundze, mēs šobrīd nevaram sameklēt 300 000 eiro Eiropas universitātes nodibināšanai, jo mēs neiekļāvām budžetā.

Muižniece: Beidziet ākstīties, kādas muļķības.

B: Jūs šobrīd tērējat savu pusminūti! Kāds ir piedāvājums?

Batņa: es teikšu tā, ka ieguldīt vismaz vēl 0,10%, tas ir, un iet uz starptautiskiem projektiem ar starptautiskiem zinātniekiem, mēs to šobrīd neizmantojam.

Barkanova: Es gribu pateikt, ka vajag sadarboties ar nozarēm, noteikti, protams, un vajag palielināt, nu, es domāju, tā kā Vācijā, ja mēs gribam kaut ko labo...

B: Pirmā vieta?

Barkanova: Jā. Mums vajag iet uz priekšu un vajag īstenot to visu. Mums ir labi pētnieki, bet vienkārši viņiem ir vajadzīga nauda, tiešām vajadzīga nauda. Es to zinu, sadarbojos, runāju ar cilvēkiem, un lai kaut ko īstenotu, viņiem tiešām tas ir vajadzīgs.

Muižniece: Jā, pirmkārt, gan fundamentālie, gan lietišķie pētījumi, jo arī, piemēram, mūsu dalība Eiropas kodolpētījumu organizācijā jau šobrīd potenciāli rāda, ka varētu arī ārkārtīgi labi sasniegumi parādīties tuvākajā laikā. Par konkrētu finansējuma apmēru – mēs esam apņēmušies dubultot zinātnes finansējumu, bet optimāli es domāju, ka arī četru gadu laikā pie pozitīviem valsts budžeta ieņēmumiem ir iespējams sasniegt Igaunijas līmeni.

B: Jāsaka, ka to apņēmāties arī pirms četriem gadiem.

Muižniece: Mums ir vēsturiski lielākais pieaugums.

Lūce: Es vispirms būtu par valsts finansējuma racionālu un mērķtiecīgu izmantošanu, un viennozīmīgi palielināt, un trešais, sadarbībā ar nozaru pārstāvjiem.

B: Līdz cik palielināt jūsu ieskatā?

Lūce: Godīgi teikšu, es neņemos uzreiz uz pusi, bet nulle septiņi varētu būt mērķis diviem gadiem.

B: Nulle septiņi – tas ir principā reiz trīs.

Stobova: Viennozīmīgi pētniecībai jābūt attīstītai un viennozīmīgi ar nozari, ar uzņēmējiem, un, šajā gadījumā izvirzot par prioritāti tās nozares, kas Latvijā jau attīstās, un jāvirzās, protams, ne mazāk kā Igaunijā, lai varētu sasniegt labus rezultātus, un šajā gadījumā, pētniekiem sākot savu darbu, doktorantiem jau ir jāzina, kur viņi strādās nākotnē, nevis tajā brīdī mēs sagatavojam augstu resursu un viņš aiziet kaut kur prom.

Djeri: Mums obligāti jāizved pie iespējas, lai palielinātu tēriņus uz izpēti; noteikti jādarbojas vairāk ar nozarēm, lai nozares varētu attīstīt šeit ražotnes un algot šeit mūsu vietējos speciālistus, nevis uzaicinātus. Jāiet, protams, Igaunijas virzienā, jo mums ir labs kaimiņu piemērs, mums nav tālu jābrauc, lai viņi varētu padalīties ar pieredzi, kā viņi to dara.

B: Žēl, ka ne ar naudu.

Golubeva: Jā, nu pētniecība nav dekoratīva lieta, no tās ir atkarīgs, vai mums būs augstās tehnoloģijas un vai mēs būsim bagāti pēc pieciem gadiem, vai nebūsim, tāpēc, protams, trīskāršot vismaz līdz Igaunijas līmenim, bet mēs arī piedāvājam kopā augstākajai izglītībai, pētniecībai un attīstībai divkāršot pašreizējo.

Ņenaševa: Jā, mēs atgriežamies pie tā, ar ko sākām. Mums ir jāizšķiras, vai mēs gribam tiešām veidot valsti, kas pelna ar zināšanām, un, manuprāt, te ir jādomā arī par ekonomiku. Mēs visi kopā arī vienojamies kaut kādā ziņā horizontāli, kas ir mūsu prioritātes, un tur arī tieši zinātnei mēs arī veltam finansējumu, nu, atbalstu, teiksim, un sadarbību. Tas varētu būt mākslīgais intelekts, veselības aprūpe un, protams, IKT tehnoloģijas tad mums ir jāpalielina, un tas ir tikai valsts finansējums, mums ir jāiet uz to, ka mūsu kopīgais finansējums ar privāto sektoru ir pusotrs procents, un mums nav jāaizmirst, ka arī zinātni var komercializēt.

B: Pusotrs procents. "Saskaņa"?

Vladova: Man ļoti patīk, kas notiek Igaunijā, Tartu universitātē, tātad, atbildot uz pirmo jautājumu – tuvu Igaunijai. Bet, ja mēs runājam par zinātni, kas kam kalpo, tad noteikti zinātne valstij, īpaši enerģētikas jautājumos un biomedicīnā, kur mums ir pamats. Un runājot vēl, kur mēs varam dabūt šo naudu, piedodiet, Latvijas Universitāte nofinansēja 200 000 eiro par veselīgu uzturu, visu cieņu. Vai tiešām?

Ašeradens: Bērtules kundze, man jāatzīst, ka es drusku mulstu, ieraugot šo shēmu, jo Ekonomikas ministrijai un Izglītības ministrijai ir pilnīgi citi dati.

B: Jā, šie ir "Eurostat" dati. To jūs varat ar viņiem nokomunicēt.

Ašeradens: Jā, droši vien jāskatās... Mums rāda, ka šobrīd jau ir 0,7. Bet skatoties vismaz no tā, kā mēs lietojam tos datus, kas ir pieejami, ir absolūti skaidrs, ka Latvijai ir kritiski tuvākajā laikā dubultot finansējumu, un pats svarīgākais ir piesaistīt ne tikai valsts līdzekļus, bet piesaistīt arī privātās investīcijas. Tad mēs redzam – pusotrs procents.

Ašeradens (JV): Mums rāda, ka pētniecībai un attīstībai šobrīd jau ir 0,7. Bet skatoties vismaz no tā, kā mēs lietojam tos datus, kas ir pieejami, ir absolūti skaidrs, ka Latvijai ir kritiski tuvākajā laikā dubultot finansējumu, un pats svarīgākais ir piesaistīt ne tikai valsts līdzekļus, bet piesaistīt arī privātās investīcijas. Tad mēs redzam – pusotrs procents.

B: Paldies par šo atbildi un jūsu pausto. Līdz šim es redzēju, ka ir piebildes, bet jums nāksies dot vietu šobrīd saviem kolēģiem. Katrā ziņā es domāju, zinātnieku saime var priecāties, finansējums ir apsolīts liels, skatīsimies, ar ko tas beigsies.